A BÉKÉSI ÁGOST. HITV. EVANG. ESPERESSÉGTŐL

FÖNTARTOTT S IGAZGATOTT

SZARVASI

FŐISKOLA

ÉRTESITŐJE

az 186⁵|₆-iki tanévről.

KÖZZÉ TESZI

TATAY ISTVÁN,

EZ IDŐ SZERINTI IGAZGATÓTANÁR.

ARADON, 1866.

NYOMATOTT RÉTHY LIPÓTNÁL.

Nagyrekiczeiti Hunfalvy Pál ur
mint az egyetemes tanügy elnökének, stb.

REV 98

REV 2010

TARTALOM:

I. Naplótöredékek svájci intézetekről, Zsilinszky Mihály tanártól.
II. Jelentés a főiskola évi eseményeiről és munkásságáról.
III. A gyüjtemények ezévi gyarapodása.
IV. Ephorusi jelentés a tápdáról.
V. A tanulók névsora.
VI. A népesség táblás áttekintése.
VII. Iskolai jótévők és jótétek.
VIII. Tudnivalók a tanév berekesztéséről s az ujnak megnyitásáról.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

I.

Naplótöredékek egy-két svajci gymnasiumról.

Tanuljuk ismerni a külföld tanrendszereit, hogy azokból azt, a mi nálunk célszerü, átvéve, nemzeti müvelődésünket a kor uralkodó eszméivel, a világ civilisatioval öszhangba hozhassuk. **Gr. Lázár Kálmán.**

Azon örvendetes tény, hogy hazai tanügyünk érdekében már legtekintélyesebb lapjaink is gyakrabban szólalnak fel, s hogy a nemzeti mivelődés előmozditása céljából kész törvényjavaslatok is hozatnak szőnyegre, világos tanubizonysága annak, hogy a tanügy, mint nemzeti létünk legfőbb tényezője, országos figyelem tárgya kezd lenni. A gondolkodók megegyeznek abban, hogy tanügyünket gyökeres reformok által emelni kell; csak a javitás módjaira nézve térnek el a vélemények egymástól. Némelyek a mult évtizedben követett „Entwurf" hiányait mutogatva, abban találják a javitás fő és legbiztosabb módját, ha visszatérnénk a 49 előtti tanrendszerekhez; fitymáló phrasisokban beszélnek a külföldről, mintha bizony a müvelt nyugot hozzánk küldené gyermekeit magasabb kiképeztetés végett. Mások ismét ellenkezőleg a külföld virágzó iskoláira mutatnak, mondván: ime nekünk is oly intézeteket kellene behoznunk, nekünk is oly tanrendszert kellene követnünk! Csekély nézetem szerint mind a két nézet helytelen és túlzott; mert, valamint a régibb hazai tanrendszerek, a fejlődés örök törvényeinél fogva, jelen időben ki nem elégitők; ugy más részről az idegennek majmolása vagy egyszerü átültetése sem vezetne célra. A mily nagyon különbözik hazánk természeti fekvésére, társadalmi szokásaira, nyelvére és irodalmára nézve minden egyébb országoktól: olyannyira különbözni fog a mi viszonyainknak teljesen megfelelő tanrendszer is minden idegen rendszerektől. Vak utánzás — mondja a derék Wiese — a nevelés terén ép oly veszedelmes, mint a politikában. S mihelyt beismerjük, hogy például az angol, francia, német nevelészet és tanrendszer jelességének előfeltételei kisebb nagyobb mértékben azon nemzetek nyilvános életében, politikai helyzetében s történeti fejlődésében gyökereznek; ugy utánzásukról, vagy rendszerük átültetéséről szó sem lehet, mert a lehetetlenség önként előáll.

Igen helyesen jegyzi meg egy jeles hazánkfia, midőn e tárgyat illetőleg igy szól: „Reformálni akarva tanügyünket, kell, hogy mindenek előtt ismerni tanuljuk magát társadalmunkat, politikai életünket, nemzetünk igényeit, hivatását, jelenlegi müvelődési fokát, hajlamait, gyöngéit, előitéleteit; s ezekből kiindulva akként szervezni iskoláinkat, hogy a közszükségnek megfeleljenek, gyakorlatiak legyenek, élni és dolgozni tanitsanak, előitéleteinket kiirtsák, s igy előbb hazafiaknak s annyiban világpolgároknak neveljék, mennyiben a civilisált világ szükséges részévé emeli nemzetünket, közmüvelődésünk helyes irányu fejlesztése által." — Kell, hogy a nemzeti jellemet, vagy nemzeti typust, mely mintegy önmagától, a nép életéből fejlik ki, mindig szem előtt tartsuk. De másrészről nem szabad feledünk, hogy hazánk az európai államoknak ezredéves társa, s mint ilyennek müveltség tekintetében sem szabad azoktól elmaradnia. Kell, hogy el ne zárkózzunk a nagy világtól, hanem — különösen most, midőn tanügyünk gyökeres reformoknak néz elébe — hazánk határain kivül is kitekintsünk, s más müvelt nemzetek tanügyét figyelemmel kisérve s magunké-

val összehansonlitva önvizsgálatra ébredjünk, s az összehasonlitás folytán nyert tapasztalatok szerint mindig előre haladjunk. S ha azokban semmit de semmit nem találnánk is olyat, ami viszonyaink közt létesithető volna, még is megmarad a feletti örömünk, hogy a magunkét jobban megismertük, s annak következtében jobban is tudjuk becsülni.

Ily nézetből indulva ki bátorkodom előterjeszteni azon igénytelen töredékjegyzeteimet, miket az 186$^4/_5$ tanév végén tett kirándulásom alkalmával a szép Helvetia némely gymnasiumainál gyüjtöttem.

Nem sok idő szükséges arra, hogy a svajci gymnasiumoknál észrevegyük a nagy különféleséget, mely azok közt uralkodik. Mint maga a hegyes-völgyes vidék, s az egyes kantonok alkotmánya; oly különfélék az iskolák is. S e tekintetben alig van kivüle Europában állam, mely sokféle nemzetiség és vallásfelekezet által megszakgatott hazánkhoz inkább hasonlitana. A mit ott a külömböző kantonok s azok kormányformái, azt itt a külömböző nemzetiségek sajátságai és felekezetek autonomiái okozzák. A főcélt, t. i. az egyetemi tanulmányok hasznos üzésére kellő képességet nyujtani, mindenik szem előtt tartja; de mig e cél elérésére némelyek 6, 6$^1/_2$, mások 8 sőt 9 évet is kivánnak. Fősulyt fektetnek arra, hogy a gymnasiumból kikerült fiatal ember elég képessé tétessék az önképezhetésre, s nem is annyira a sokat-tudást sürgetik, mint inkább az ügyességet, képességet reá. E tekintetben némileg hasonlitanak az angol „grammar school"-okhoz, hol szinte inkább a gyakorlati életre való előkészületre fektetik a fősulyt. Ugy látszik, hogy az ismeretszerzés csak másodrendü dolog, mint amihez az élet mindig elegendő alkalmat nyujt, s fősulyt fektetnek arra, hogy jellemerős fiatalok kerüljenek ki, kik elegendő ügyességgel birjanak az életben megragadni minden alkalmat, mi által ismereteiket gyarapithassák. Még az ugynevezett „német" gymnasiumoknál is felismerhető e jellemvonás, mely teljesen külömbözik a németországi, teszem a porosz gymnasiumok jellemétől. A német szellemnek azon sajátos, s mindenesetre tiszteletre méltó jellemvonása, t. i. az eszményi irány, ott nem oly túlnyomó. Nem is az tekintetik főfeladatnak, hogy az ifjuságban tudományos szellem ébresztessék, mint inkább az, hogy az akaraterő fejlesztessék, mely a közéletben hasznos cselekvésben érvényesitse magát.

Jellemző továbbá az is, hogy majdnem minden gymnasium mellett párhuzamban felállitott reáliskolák (Real-Abtheilungen, Industrieschulen) léteznek, melyekben a reál-tudományok gymnasiumi és reáltanulóknak együtt, ugyanazon órákban adatnak elő. Zürichben megkülömböztetik a mechanico-technikai, a chemico-technikai és kereskedelmi irányokat.

A gymnasiumi tantárgyak s azok előadása lényegileg egyezik a mi tanrendszerünkkel némely csekély eltérésekkel. Igy például a két classikai s az anyanyelv mellett rendes tárgyul van fölvéve a héber nyelv, de csak a legfelsőbb osztályban és a francia nyelv minden felgymnasiumi osztályban. E mellett nagy gondot forditanak az ifjuság testi nevelésére is, tiszteletben tartván az elvet: ut sit mens sana in corpore sano. Nincs egyetlen főtanoda sem, melynél nyilvános testgyakordák ne volnának. Minden tanuló, ha csak orvosilag nem tiltatik el, tartozik részt venni a testgyakorlatokban, az uszodában és azonkivül — bizonyos korban — a fegyverforgatásban. Ez utóbbi egyike a legrégibb intézményeknek, s magából a köztársasági kormányformából nőtt ki, a mennyiben ott minden polgár született katona. Az arra szükséges eszközöket maga az állam szolgáltatja. — Ezeken kivül, mint privat tárgyak emlitendők a zene, ének, rajz és festészet.

Mindezen tantárgyak előadása és tanulása igen sok órát vesz igénybe, annyira, hogy némely helyen a tanulónak minden ideje tanórákkal van elfoglalva. Ezen, nekünk visszatetsző körülményt csak annyiból lehetne menteni, mennyiben a külömböző tárgyak változatosan vannak beosztva.

Hogy a svajci ugynevezett német gymnasiumok különféleségéről, szervezetéről egyes tantárgyak előadásáról s az órák számarányáról minél világosabb átnézetünk legyen, tekintsük azt egy táblázatban.

Tantárgyak.	Bern.	Basel.	Lucern.	Solothurn.	Zürich.	Winterthur.	Frauenfeld.	Sz. Gallen.
	9 évi tanfolyam.		8 évi tanfolyam.		6 és $^1/_2$ évi tanfolyam.			6 évi tanf.
Vallás.	16	10	16	13	12	10	10 ref. 13 kat.	10 óra
Héber nyelv.	8	—	—	—	$4^1/_2$	4	5	5 „
Német „	29	28	28	$23^1/_2$	$20^1/_2$	$22^1/_2$	20	14 „
Latin „	77	67	61	57	$48^1/_2$	$48^1/_2$	$45^1/_2$	38 „
Görög „	33	32	25	25	$38^1/_2$	$39^1/_2$	33	$27^1/_2$ „
Franczia „	28	25	16	14	$19^1/_2$	$17^1/_2$	13	16 „
Történelem.	20	24	25	$15^1/_2$	$17^1/_2$	14	$16^1/_2$	14 „
Földrajz.	12	12	8	4	5	8	5	4 „
Mathesis.	33	35	23	$24^1/_2$	24	21	$22^1/_2$	$13^1/_2$ „
Természettud.	8	6	17	$25^1/_2$	$12^1/_2$	15	10	29 „
Bölcsészet.	—	—	7	10	$1^1/_2$	$1^1/_2$	—	8 „

Ezen táblázat áttekintése által különös eredményekre jutunk.

1. A vallás mindenütt csak egy vagy két órában tanittatik, sőt némely helyen a legfelsőbb osztályokban teljesen kimarad a tantárgyak sorából; nem mintha a vallást nem tartanák szükségesnek, hanem mivel az algymnasiumban szerzett vallástani ismeret mellett csak a vallásos érzelem költését tartják lényegesnek, mi más tárgyak előadásánál is (mint természetrajz, történelem) elérhető. Tudományosabb buvárlatát a keresztyén hitigazságoknak egyenesen a theologiai tanpályának hagyják föl. Ez ellen azonban már komoly hangok emelkedtek, s igy többek közt 1862-ben Bernben ily cimű röpirat jelent meg: Über die Nothwendigkeit der Gründung eines christlichen Privatgymnasiums in der Schweiz.

2. A héber nyelv némelyeknél 4—5 órában tanittatik kiváló gonddal arra, hogy a zsidó nép vallásos élete megismertessék. Az uj testamentomot Baselben eredeti nyelven olvassák. Megjegyzendő azonban, hogy a héber nyelv nem minden tanulóra nézve kötelező.

3. A német nyelv, mint anya nyelv, többnyire 3—3 órában adatik elő hetenkint.

4. Az ókor két classicus nyelvére, mint látjuk, ott is legtöbb idő és gond fordittatik, különösen pedig a latinra legtöbb Bernben és Lucernben, hol a görög kissé háttérbe szorúl. Dr. Hug Tivadar schaffhauseni tanár egy folyóiratban*) fel is szólal a két nyelv tanitásának aránytalansága ellen; szerinte leghelyesebb arány van tartva Zürichben és Winterhurban.

5. A francia nyelv a svajci tanodákra nézve körülbelől oly fontossággal bir, mint hazai viszonyainknál fogva nálunk a német nyelv. Onnan magyarázandó, hogy az kivétel nélkül minden főiskolánál kötelező tantárgynak vétetik. E mellett nagy gond fordittatik az angol és olasz nyelvre is, ugy hogy — bár nem kötelezőleg — nagyobbára azt is tanitják, sőt Schaffhausenben 12 év óta a tanulók szabadon választhatnak héber és angol nyelv között. A mellett azonban mind a kettőt is tanulhatják.

6. A történelem jellemképző erejét nem mindenütt látjuk kellőképen méltatva. Két óra hetenkint minekünk semmikép nem látszik elegendőnek arra, hogy a történelemben átnézetet szerezhessen a tanuló, annál inkább, mivel a tanárnak kettős feladata van, t. i. a főbb pontok jó betanitása, s a folyékony, szabad előadásra való szoktatás. Kiemelendőnek vélem itt azt is, hogy az alsóbb osztályokban mindenütt biographiákban tanitják a történelmet; csak a felgymnasiumban követik a systematikus módot főtekintettel a hazai történelemre.

7. A földrajz, mint a történelemnek nélkülözhetetlen előtana és segédtudománya, csak az alsóbb osztályokban adatik elő pár órában, és pedig a szükségelt eszközök — mint földgolyók, fali abroszok, relif-táblák stb. — nagy választéka mellett.

*) Neues schweizerisches Museum, Bern, 1864. Erstes Vierteljahr-Heft.

8. Mathesis és természettudományok, mint gymnasiumi tantárgyak együvé tartoznak, de a mint a fentebbi táblázatból kitünik, a többiek mellett háttérbe szorúlnak, a menynyiben a nyelvek túlnyomók. Azonban némelyeknél óraszámra nézve a legnagyobb különféleség tünik ki. Basel és Bernben a mathesisre 33—35 óra, a természettudományra pedig csak 6—8 óra van szentelve; mig ellenben Sz. Gallenben egész tulzásig mennek a természettudományokkal, $13^1/_2$ mathesis óra mellett 29 természettani van; különösen pedig chemiára forditanak nagy figyelmet.

9. A bölcsészet, mint gymnasialis tantárgy, nem minden intézetnél van fölvéve; s feltünő, hogy nem éppen a kevesebb évre terjedő gymnasialis cursusokban hiányzik, hanem éppen azokban, hol 9 évi a tanfolyam, s hol külömben is egyetemek vannak pl. Bern és Baselben. Más részről pedig a lucerni és solothurni nyolc osztályos gymnasiumokban 7—10 óra is van szentelve a bölcsészeti előtanra.

A svajci gymnasiumok ily különféleségét, s a tantárgyak oly önkényes kezelését — bármily érdekes az — nem lehet helyeselnünk, mert bizonyos központositása a tantárgyaknak mégis szükséges, s az egyöntetüség nem lehet hátrányára a tanügynek. Fel is szólal e mellett Dr. Hug, s a non multa sed multum-féle elvet állitván fel, az kivánja, hogy egy osztályban egyszerre csak egy nyelvtant kellene tanitani; de azt aztán teljes erőből, ugy hogy egy kis időre a többi tárgy háttérbe szoruljon. Ő a gymnasialis tantárgyakat a két klassikai nyelv körül óhajtja öszpontositani. Ne legyen egy órás tan; inkább végeztessék egy tárgy négy órában egy év alatt, mint két órában két év alatt.

De a központositás ekképi keresztülvitelét ő csak az algymnasiumban kivánja alkalmaztatni; a felsőben, hol már a lélekerő gyakorlottabb, inkább az önmunkásságot kell ébreszteni, s oda emelni az ifjuságot, hogy minden egyes tárgygyal — mint okvetlenül szükségessel — egyiránt komolyan foglalkozzék. E tekintetben a zürichi gymnasium régtől fogva elöljár. Ott ugyanis az első osztályban tiz órával kezdik a latint (régebben 12-vel) s igy egy év alatt a 12 éves ifjak az egész alaktant satjátjokká tehetik. A német nyelv és mathesis négy, a földrajz öt órában. — A második tanévben a latinra már két órával kevesebbet forditanak, tehát csak nyolczat, s kezdik a görögöt szinte nyolccal, s a történelmet négygyel. — Harmadik évben mind a két klassikai nyelv hat órára szálittatik, s elkezdik a franciát szinte hat órában, a természetrajzt két órában, későbben háromban. — A következő évben görög és latin együtt véve csak hét órában, a francia ötben tárgyaltatik. — Ettől fogva a többi tantárgyak meglehetősen egyarányban maradnak egymással, csak a felgymnasium két osztályában jön elő a héber és a bölcsészeti előtan.

Ha valahol, úgy bizonyára Svajcban méltán fel lehet szólalnia Dr. Hugnak hogy: „Az ifjuságot nem kell túlterhelni tanórákkal!“ Ez oly kivánat, sőt alapszabály, melyet a fentebbi táblázat nyomán, méltán kivánhat, s melyet mi is készséggel aláirunk. Mert a szerfeletti óraszám nemcsak a testi erőt és rugékonyságot csökkenti, hanem a szellemelevenségre is káros befolyással van. Ezt a tapasztalás számos példával bizonyitja. S ámbár a tornázás, uszás és vivás rendes kötelező tárgygyá tétele által a test elnyomorodásának és zsibbasztásának elejét vették is; mégis, ha a sok görbehátu ifjut és öreget látjuk, azt kell mondanunk, hogy e tünemény nagyrészben azon sok órás tanrendszernek tulajdonitható, mely a svajci gymnasiumokon régóta gyakorlatban van. Mit mondana egy nyugtalanabb vérü magyar tanuló, ha hetenkint 35—40 órát kellene az iskolában ülnie? Pedig, ha a svajci gymnasiumok óraszámát tekintjük, ott annyi van némely osztályokban. Tekintsük a berni, baseli, zürichi és sz. galleni gymnasiumok óraszámát, a mint az programmjaikból kitünik:

	IX.	VIII.	VII.	VI.	V.	IV.	III.	II.	I. osztály.
Bern	33.	34.	34.	35.	34.	34.	36.	37.	37. óra.
Basel	29.	30.	32.	34.	34.	33.	28.	28.	27. „
Zürich	—	—	34.	35.	36.	37.	36.	38.	39. „
Sz. Gallen	—	—	—	$35^1/_2$.	35.	33.	32.	40.	38. „

Lehet-e ily óraszám mellett, hol napjára majdnem hét óra esik, frisseséget, rugékonyságot, kedvet követelni a tanulótól? Bizonyosan nem. És pedig azért nem, mert Humbold Sándorral szólva, valamint a test, ugy a lélek is megcsömörlik a sok eledeltől. Az ifju erőt annál inkább kell kimélni, minél nagyobb kedvvel és buzgalommal adja magát a tanulásnak. Nem kellene feledni, hogy az észnek, mint a kardnak, hogy hasznavehető legyen, nem csak élre, hanem szilárdságra is van szüksége, s hogy a felette sok köszörülés nemcsak élesit, de gyengit is.

Az órák és tantárgyak száma egész a középosztályokig növekedhetik; ott az ifju befogadó erejét is inkább lehet igénybe venni; de már a legfelsőbb osztályokban nem célszerü az órák szaporitása, ott inkább a reprodukáló erő fejlesztendő, hogy a tanuló gondolatait irásban és szóval, iskolában és azon kivül, ügyesen és helyesen tanulja kifejezni. Kell, hogy birjon különféle olvasmányokkal, szóval: kell, hogy valósággal s minden tekintetben előkészüljön az egyetemre, hol az órák sokasága minden önczelekvőségnek és tudományosságnak halála. — Mindamellett ne feledjük, hogy a gymnasium még a vezetve-tanulás intézete, s ki itt sokat épit a tanitványok öntanulására, sokat csalódik; s azért a túlkevés óraszámnak sem kivánunk szószólói lenni, mint melynek veszedelmes következései hivalkodás, felületes, cél- s irány nélküli kapkodás, önhittség stb. Aztán túlkevés óra mellett otthoni leckék túlmértékével többször terheltetett meg az ifjuság, mint számos, de legalább tárgyban s időben határozott mennyiségü iskolai órákkal, ha ezekben a tanitás fejlesztve foglalkoztató és eléggé változatos. Legyen megtartva itt is az arany középut; az ügyes tanár bizonyosan azon lesz, hogy a tanulónak mind lelki, mind testi rugékonysága megőriztessék, s a mellett mégis mindkettő hasznosan foglalkoztassék.

Hogy a fentebb leirt tanrendszer mellett mily eredményt képesek felmutatni, s hogy a tanulóság jellemi és értelmi tekintetben áll-e, s mennyire feljebb a mi tanulóinknál, arról biztos itéletet mondanom lehetetlen. Ottmulatásom ideje sokkal rövidebb volt, semhogy a nevezett gymnasiumok beléletével, s a tanulóság szellemével tökéletesen megismerkedhettem volna; de a menynyire vidor eleven külsőből, szerény illedelmes viseletből itélni lehet, csak is kedvező következtetésre érezheték hajlamot. Legtöbbet mulattam a zürichi és berni tanodákban, mely utóbbinak derék igazgatója Dr. Immer, sok érdekeset beszélt iskolai beléletükről, jelesül a fegyelmi — mint fékező, s a jutalmazási — mint ösztönző eljárásukról; az elsőnél figyelmet érdemel a szigor, másiknál a gyöngéd emelés, ápolás.

A fegyelmi eljárásokról szólva örömmel vallá be, hogy ifjuságukban, már a házi nevelés folytán megvan a törvények iránti kellő tisztelet. Az ifju, ki az iskolai törvényt bármi tekintetben áthágta, s kire annak értelmében büntetés mondatott ki, a megszabott fenyitéknek a legnagyobb készséggel veti magát alá, mert a törvény, mely sujtja, előtte szent. A tanár nem ugy tünik fel, mint valami zsarnok, ki ok nélkül vagy csekély ok miatt szeszélyesen és tulságos szigorral sujtja; hanem mint szigorú atya, ki a törvényszabta büntetést csak szükségből alkalmazza. Külömben is a csekély népességü osztályokban könnyen kezelhető a fegyelem. Óramulasztás nagy ritkaságok közé tartozik, annál inkább, mivel ennek igazolása sok nehézséggel jár. Erre nézve az iskolai törvény igy szól: Egy napi órafölmentést adhat az illető tanár, több napra terjedő engedélyt már csak az osztálynok és igazgató egyetértésével. Előre nem látható, s több napra terjedő óramulasztást tartozik minden tanuló azon tanárnál, kinek óráját mulasztá, irásban és pedig megállható okokkal igazolni. Betegség esetén a szülék vagy azok helyettesei teszik azt. Ha igazolatlan mulasztás egy hónap alatt háromszor fordul elő, ugy a szülék vagy azok helyettesei szigorubb házi felügyeletre intetnek; s ha a nevezett mulasztások ennek dacára is előfordulnának, ugy az olyan tanuló, osztálytanára panasza folytán, az iskolai tanács elé terjesztetik kirekesztés végett. Kisebb vétségek, melyek hanyagság, pajkosság s vigyázatlanságból erednek, szintén sujtatnak; ezeknek megszüntetésére minden szokottabb fegyelmi eljárás használtatik, — csak egy nem, t. i. a kényszerdolgozat általi büntetés. A tanulást magát soha nem szabad büntetési eszközzé tenni, mert az által a tanitás célja veszélyeztetik.

Nagyobb kihágások évek hosszu során sem fordulnak elő; ilyeneknél, ha mégis előfordulnának, következő törvényt követnek: Első esetben az oly tanuló nyilvánosan megdorgáltatik az iskola igazgatója által; második esetben minden iskolai ünnepélyektől és közkirándulásoktól eltiltatik, mi mellett már a kantoni iskolai tanács elé is terjesztetik; harmadik esetben ped ig a vétség természetéhez képest, vagy minden tanodai segélyezésektől és kedvezményektől megfosztatik, vagy az intézettől végkép elutasittatik. Ezen törvény pedig mindenütt egész szigorában végrehajtatik, ugy, hogyha ez utóbbi eset következtében valamely tanuló, bármely iskolából kizáratik, azon évben sehol föl nem vétethetik. Azután is csak azon feltétel mellett, ha javulásának biztos jelét adta, s ha elébb a felvételi vizsgának aláveti magát.

Hogy pedig a tanárikar egyértelmüleg intézkedhessék a szülékkel, s hogy ezek folyvást biztos tudomással birjanak gyermekeik szellemi és erkölcsi haladásáról, e végből időnkint hivatalos bizonyitványokat állitanak ki, azokat a szüléknek elküldik, kik viszont ugyanezen bizonyitványokat saját nevök aláirásával az osztályfőnöknek visszaküldik megőrzés végett. A legalsóbb osztályi növendékek szüléi évenkint nyolc ily bizonyitványt nyernek, melyeknek alapján tétetnek aztán át a gyermekek felsőbb osztályba. Kétséget nem szenved, hogy az ily bizonyitványok kiállitása által szerfölött szaporittatik a tanár gépies munkája; lehetővé azt csak is azon körülmény teszi, hogy az osztályok korántsem oly népesek, mint a mi gymnasiumainknál. Egy osztályban rendesen 15—20 tanuló van.

Azonban a mily szigorral járnak el a fegyelmi dolgokban; oly nyájas leereszkedéssel, mondhatni baráti fesztelenséggel viseltetnek azon tanulók iránt, kik tudományban, kötelességérzetben s átalában jó erkölcsben haladást tanusitanak. Nem hiányoznak oly buzditó, ösztönző és emelő eszközök, melyek által a szorgalom fokoztatik. Ily eszközök: a stipendiumok, pályadijak és közkirándulások. Az első — mint minálunk — szegényebb sorsú, de szorgalmas ifjak ösztönzésére alapittatott; a másodiknál már kiválóan a képesség vétetik figyelembe. Az ily dijak kiosztása mindig egy kis ünnepélyességgel szokott történni. Ugyanis az igazgató minden tanév végén (Marcius utóján) nyilvános iskolai zárünnepélyt rendez, melyben a nevelés és oktatásügyi osztály előljárói, az egyetemi és gymnasiumi tanárok, szülők, rokonok s az iskola minden rendü barátai részt vesznek, hol ugyancsak az igazgató egy bevezető beszéd után előadja a lefolyt tanév rövid történetét és a megtartott vizsgák eredményét, kihirdeti az ösztöndijasok és pályadijnyertesek nevét. — Az ily nyilvánosság pedig nagy mértékben emeli az ifjuság nemes dicsvágyát, eme rugóját nagyobbszerü erőfeszitéseknek.

Ennél még nevezetesebb és sajátságosabb buzditó eszközül kell kiemelnem az évenkinti k ö z k i r á n d u l á s o k a t. (Schülerreisen), melyeknek jutalmazáson kivül még más célja is van, t. i. a tanulság és tapasztalat. Kétséget nem szenved, hogy ügyes tanitó vezetése mellett a figyelmes, tanulni szerető ifju igen-igen sokat tanulhat ily kirándulás alkalmával. A tudomány maga egészen más szinben tünik fel előtte, midőn például saját szemeivel látja a természet csoda szépségeit, játékait, s ott rögtön azok magyarázatát is hallja. Avagy lehet-e kétségbe vonni, hogy a lelkesülni tudó fiatal ember lelkére nagy hatással ne volna az, ha a Sz. Gotthardon hallja az egykoron ott keresztül vonult ó- vagy ujkori hősöknek dicső tetteit? — vagy midőn tanárja elvezeti a morgarteni és sempachi stb. csatakelyekre, s ott mondja el, miként ontották véröket őseik, midőn a köztársaság alapjait lerakták vala; megmutatja azon sziklákat, melyek azon események által szentekké váltak minden svajci polgár előtt? Bizonyosan más hatással van az, mint a négy fal közt elmondott lecke.

Más részről ily kirándulásokon a vezető tanár is másképp tünik fel az ifjak előtt, mint az iskolában; a tanuló érzi, hogy e kirándulás rá nézve k e d v e z m é n y, mely csak a becsületet és tisztességet illeti, és o l y s z i v e s s é g a tanár részéről, melyet megfizetni nem lehet. Azt éppen nem ritkaság látni, miként mennek egész osztályok egy-két tanár vezetése mellett, külön vonatokon, leszállitott áron, a köztársaság nevezetesebb vidékeire; vagy látni, miként mászszák meg a magas hegyeket, mint feszitik erejöket s igyekeznek fáradtságukat eltitkolni, — egyik sem

akarván gyengének látszani. Az állam pedig minden módon segiti az ily tanulságos kirándulásokat, részint az által, hogy vasuti és gőzhajóhivatalok külön vonatokkal szolgálnak, részint pedig, hogy bizonyos összeg pénzt utalványoz a főiskola ily céljainak előmozditására. Igy például Bernben évenkint 3000 frankot forditanak a közkirándulásokra, mely összeg a tanári kar belátása szerint osztatik fel egyes osztályok között. Az ily utazások rendesen nyári hónapokban történnek s tartanak két-három hétig. Hogy pedig az valóságos jótéteménynek tartassék, az iskolai törvény kimondja, miszerint a kirándulásokban csak oly növendék vehet részt, ki szorgalom és példás magaviselet által arra érdemessé teszi magát. Kinek bizonyitványában, akár erkölcsi, akár tanulmányi rovatban csak „alig kielégitő" jegye van, az a kirándulások élvézetéből kizáratik, valamint az is, ki valamely kihágás által megbélyegezte magát.

Ily eszközöket használnak Svajcban a szorgalom emelésére és a tudományok megkedveltetésére. — Szándékosan nem teszek itt párhuzamot az ottani és a mi viszonyaink között; nem tartozik feladatomhoz részletesen szólni a svajci tanodák beléletéről, nem emlitem azt, hogy minő alapitványokkal birnak, minő museumaik, gyüjteményeik vannak stb. Feladatom csak az volt, hogy röviden és egyserüen előadjam azon tapasztalataimat, miket a svajci tanügy körül egy rövidke kirándulás alkalmával szereztem, hogy az itt közlött adatok nyomán a t. olvasó párhuzamot vonhasson azon és a mi intézményeink között, s e párvonal folytán gondolkodjék és itéljen azok felett. Azonban érzem, hogy ezen itt csak töredékekben összeállitott adatok sokkal csekélyebb és halványabb vonásokkal vázolnak, semhogy világos képét adhatnák a svajci, sok részben jeles intézeteknek. Szabadjon e tekintetben szives elnézésre számolni, s azon óhajtásommal zárni be közleményeimet: vajha a nemzetek sorsát intéző Isten oda vezérelné szegény hazánkat, hogy, kibontakozva a lét és nemlét föllötti gyötrelmes harcból, egyszer valahára a tanügyre is országos gond fordittathassék; és hogy névszerint hazai protestans intézeteink elhagyatott, vergődő szegénysége, melyet nem szégyenlünk, mert sebeit a függetlenség tisztessége takarja — államilag, segélyzés helyett súlyos adóval ne rovatnék meg. Odáig is azonban crescat sub pondere palma!

Zsilinszky Mihály.

II.

Jelentés a tanodai belélet körébeni munkásságról.

A) A teendők mikénti elosztása tanárok közt.

A rendszeresebb teendőket a 8 gymn. és 1 theol. bölcsész. osztályban 12 rendes tanár, az előtanodaiakat egy előosztályi tanár látá el. A rendes tanárok nevei: Benka Gyula, Dlhányi Zsigmond, Kicska Dániel, Koren István, Lányi Gusztáv, Mihálfi József, Sarlay János, Szemián Dániel, Szemián Dénes, Szendi György, Tatay István, Zsilinszky Mihály. Az előosztály tanára Mocskónyi Ágoston.

Az osztályok vezetése igy volt kiosztva: I. oszt. főnöke Szemián Dániel, II. Dlhányi, III. Mihálfi, IV. Koren, V. Szemián Dénes, VI. Szendi, VII. Lányi, VIII. Sarlay, IX. Kicska, a tanitóságra készülők intézője Benka.

Egyéb teendőket tekintve: énektanárokul működtek Chován Zsigmond egyh. karigazgató és Mihálfi; ugyancsak a dalárdában melléktanitó volt Krajcsovics Pál, tanitóságra készülő ifju.

A rajztanitást vezették Lányi Gusztáv és Zsilinszky Mihály tanárok, egy tanitóságra készülő ifjunak — Boros Mihálynak, ugyszintén Zsilinszky Mihály VII. osztálybeli tanulónak segédlete mellett.

A zenede őre Benka s kivülötte még tanitottak abban: Dlhányi, Kicska, Mihálfi, Mocskónyi.

A tápda gondnoka Dlhányi. A könyvtár őre Zsilinszky; a természettani muzéumé Sarlay, a természetrajzié Koren, a földrajzi taneszközöké Mihálfi. A gymnastikát Mocskónyi vezette.

Név- és számszerint tárgyak és órák mikép voltak tanárok és osztályok közt elosztva, kivehető a B. C. D. alatt legitt következő kimutatásból.

B) Kötelező tanulmányok.

a) Gymnasiumiak.

1. Vallástan.

I. osztályban hetenk. 3 óra: ószövets. történelem (Warga János könyvecskéje szerint) és Lutherkáté. Szentirati mondatok s egyh. énekek szemelvénye emlézve, az éneklés gyakorolva. Tanár: Szemián Dániel.

II. oszt. hetenk. 3 óra: ujszövetségi tört. alkalmazva a ker. erkölcstanra. Tanfonál st. mint I-ben. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. hetenk. 3 óra: az egyháztörténet főbb mozzanati, reformatio, s ennek elterjesztése hazánkban, Haan Lajos kis egyháztörténet szerint. Éneklés. Tanár: Szemián Dániel.

IV. oszt. hetenk. 2 óra: Székács kátéja szerint hit- s erkölcstan. Éneklés. Tanár: Koren.

V. oszt. het. 2 óra: Ószövets. bevezetés. Nehány zsoltár olvasva. Éneklés. Tanár: Lányi.

VI. oszt. het. 2 óra: Ujszövets. bevezetés. Választott szakaszok olvasva. Éneklés. Tanár: Lányi.

VII. oszt. hetenk. 2 óra: egyháztört. Éneklés. Tanár: Zsilinszky.

VIII. oszt. hetenk. 2 óra: ker. hit s erkölcstan. Éneklés. Tanár: Kicska.

2. Latin.

I. oszt. hetenk. 5 óra: rendes hajlitások alaktana. Tanfonal: a Kiss Lajostól forditott kisebb Schultz Ferdinand-féle latin nyelvtan, az ugyanazon szerzőktől való gyakorlókönyvvel. Tanár: Szemián Dániel.

II. oszt. hetenk. 6 óra: az alaktan befejezése. Tanfonalak mint I-ben. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. hetenk. 6 óra: mondattan gyakorlatokkal. Tanfonalak mint I-ben. Olvasmányok: Corn. Neposból 2 életrajz. Tanár: Szemián Dénes.

IV. oszt. hetenk. 6 óra: a mondattan Schultz-Kiss szerint befejezve. Caesar gall. háborujából 30 fejez. Ovidból 4 darab. Latin prosodia. Irásbeli gyakorlatok. Tanár: Koren.

V. oszt. hetenk. 6 óra: Julius Caesar de bel. gall. az 1-ső könyv egészen, a többinek tartalomjegyzéke. Ovid különféle müveiből 4 darab. Irásb. dolg. Emlézetek. Tanár: Szemián Dénes.

VI. oszt. hetenk. 6 óra: Cicero Catil. elleni első beszéde, és Virgilből az Aenéis III. könyve részben. Irásb. gyakorlatok. Emlézetek. Tanár: Kicska.

VII. oszt. hetenk. 6 óra: Cicero pro Archia poëta; Sallust Catilinájából cap. XXXIX—LIII. Virgilből az Aenéis I. és II. éneke, elhagyással. Irásb. gyakorlatok. Bevezetések. Emlézetek. Tanár: Tatay.

VIII. oszt. hetenk. 6—5 óra: Tacitus évkönyveiből 30 fejez. Horatiusból az ars poëtica, két epistola, 1 satira, s összesen 36 óda. Futólagosb olvasás egyéb irókból. Bevezetések. — Irásbeli zár- és otthoni dolgozatok. Tanár: Tatay.

3. Görög.

V. oszt. hetenk. 4 óra: nyelvtan. Curtius-Kiss Lajos-féle görög nyelvtan és olvasókönyv használata mellett. Tanár: Lányi.

VI. oszt. hetenk. 4 óra: a Curtius-féle fonál vezetése szerint mondattan, alkalmazva a Schenkl-féle Xenophónból vett olvasmányokra. Tanár: Kicska.

VII. oszt. hetenk. 4 óra: Homer Iliásából a III-ik és IV-ik ének, és Xenophon apomn. Schenkl szerint. Tanár: Lányi.

VIII. oszt. hetenk. 4 óra: Platónból tüzetesben az Apologia, Homér Iliásából a XXI. és XXII. énekek. Tört. bevezetések. Tanár: Tatay.

4. Magyarnyelv, s irálytan.

I. oszt. hetenk. 3 óra: alaktan a sárospataki gymn. tanfonál szerint, szólás- és irásbeli gyakorlatok, olvasmányok Dlhányi olvasókönyvéből, szavalás. Tanár: Szemián Dániel.

II. oszt. hetenk. 3 óra: folytatva az, mi I-ben. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. hetenk. 3 óra: mondattan (Imre Sándoré) elemző olvasás (Indali II.) szavalás, irásb. gyakorl. Tanár: Szemián Dénes.

IV. oszt. hetenk. 3 óra: mondattan (Imre Sándoré) s gyakorlások ügyiratokban. Elemző olvasás (Indali III.) Szavalás. Tanár: Koren.

V. oszt. hetenk. 3—2 óra: Irálytan túlnyomó tekintettel a költészetre, mihez Torkos László költészettana használtatott. Mintaolvasmányok fejtegetve. Irásbeli otth. dolgozatok. Tanár: Tatay.

VI. oszt. hetenk. 3 óra: Irálytan, túlnyomólag prózára s főkint szónoklatra vonatkozva. Nehány mintaolvasmány fejtegetve és szavalva. Otthoni dolgozatok. Tanár: Zsilinszky.

VII. oszt. hetenk. 2 óra. Jelesül, hetenk. 1 óra: a magyar irodalom története vázolva a mult század végéig, tanár: Lányi. Hetenk. 1 óra irály. Otthoni dolgozatok. Zárdolg. kisérletek. Nehány jobb mű fejtegetve. Tanár: Zsilinszky.

VIII. oszt. hetenk. 2 óra: az ujabb m. irod. története. Otthoni és zár-dolgozatok. Tanár: Mihálfi.

Felgymnásiumi használatra bevéve Torkos László tanár költészettana.

5. Német.

I. oszt. hetenk. 2 óra: elmélet mellőztével begyakorlás az első elemekbe (olvasás, kiejtés, irás, szó- és mondatkészletke.) Tanár: Szemián Dániel.

II. oszt. hetenk. 3 óra: Ballagi Károly szerint a rendesb alaktan; ugyanannak olvasókönyvéből olvasás. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. hetenk. 3 óra: Töpler szerint alaktan gyakorl. s elméleti módon, a mondattan főbb szabályai; olvasmányok, néhány emlézett szavalmányok és dialogok; irásbeli dolgok. Tanár: Szemián Dániel.

IV. oszt. hetenk. 3 óra: Ballagi használata mellett mondattan, s Oltroggéból olvasás. Irásb. és beszédbeli gyakorlatok. Tanár: Szemián Dénes.

V. oszt. hetenk. 3 óra: Ballagi szerint a mondattan ismételve. Oltrogge olvasókönyvének II-ik folyama olvasva; otthoni forditások németre. Tanár: Szemián Dénes.

VI. oszt. het. 3 óra: Olvasás, beszéd- s irásgyakorlatok mint V-ben. Tanár: Szendi.

VII. oszt. hetenk. 3 óra: Weber György irodalomtörténete s olvasókönyve. Irásbeli gyakorl. Tanár: Szendi.

VIII. oszt. hetenk. 3 óra: Weber szerint a n. irod. történet vázolva, számos darab olvasva, fejtegetve. Irásb. föltevések. Tanár: Sarlay.

Algymnasiumi nyelvtanul a Ballagi-féle, olvasókönyvül a III. osztálytól föl a VI-ig Oltrogge megfelelő folyamai bevéve.

6. Földrajz és történelem.

I. oszt. hetenk. 3 óra: földrajzi fogalmak fejtegetése; földünk ált. ismert. Bellinger-Fényes szerint. Utmutatás térképrajzolásban. Tanár: Mihálfi.

II. oszt. hetenk. 3 óra: egyetemes földrajz, utóbb az ókor vázlata, mihez Zsilinszky Mihály ó-kora használtatott. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. hetenk. 4 óra: a közép- és ujkor főbb mozzanatiban s alakjaiban vázolva. (Tank. Batizfalvy.) Tanár: Mihálfi.

IV. oszt. het. 4 óra: Magyarország földrajza s történelme (Dierner sz.) Tanár: Sarlay.

V. oszt. hetenk. 3 óra: Ókor, főkint görögök és rómaiak a népköltözésig, Szliágyi S. szerint. Tanár: Mihálfi.

VI. oszt. hetenk. 3 óra: középkor. Szilágyi szerint. Tanár: Zsilinszky.

VII. oszt. hetenk. 4 óra: az ujkor történelme (Szilágyi szerint,) végül az átalános statistika vázlata. Tanár: Zsilinszky.

VIII. oszt. het. 3 - 2 óra: A hon történelme s vázlatos statistikája. Tanár: Sarlay.

Algymnásiumi használatra bevéve Zsilinszky Mihálytól: „Világtörtén. életirati vázlatokban,“ melyből az ó-kort tartalmazó I. kötetke már kézben van, a II-ik pedig, mely a közép s uj kort tárgyazandja, jövő tanév nyiltáig ki fog kerülni a sajtó alól.

7. Mennyiségtan.

I. oszt. hetenk. 3 óra: a 4 főmivelet egészekkel s törtekkel. Vonal, szög, egyközűk, egyközények szerkesztve, s főbb tulajdonaik szemléltetve. Tanár: Mihálfi.

II. oszt. hetenk. 3 óra: arány, hármas szabály, mértékisme; három- és sokszögök térszámitásokkal. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. hetenk. 3 óra: hatványok, gyökök, betüvetéstani elemek. (Tanf. Mocnik-Szász;) a kör s ennek térszámitása. (Tanf. Mocnik-Szabóky.) Tanár: Mihálfi.

IV. oszt. hetenk. 3 óra: összetett arány, I. foku egyenl. 1 ismeretl. Tömörmértan. Tanf. mint III-ban. Tanár: Sarlay.

V. oszt. het. 3—4 óra: algebra, a számok tizedes rendszere, negativ számok. Lapmértan. Tanfonál: Mocnik-Arenstein algebrája és mértana. Tanár: Szendi.

VI. oszt. het. 3 óra: hatvány, gyök, I. foku egyenl. Tömörtan. Tanfonál: mint V-ben. Tanár: Szendi.

VII. oszt. het. 3 óra: hatványos és határzatlan egyenletek, sorok, kombinatiók, binom tétel, analysis elemei. Háromszögmértan, az algebra mértani alkalmazása. Tanfonál: mint V-ben. Tanár: Szendi.

VIII. oszt. hetenk. 1 ismétlő óra. Tanár: Szendi.

8. Bölcsészeti előtan.

VII. oszt. hetenk. 2 óra: logika (Tanf. Beck-Greguss.) Tanár: Tatay.

VIII. oszt. het. 2 óra: tapaszt. lélektan, s ethika. (Tanf. mint VII-ben) Tanár: Benka.

9. Természettan kisérletekkel.

IV. oszt. hetenk. 3 óra: Pisko-Kühn szerint. Tanár: Sarlay.

VIII. oszt. hetenk. 6 óra: mathematikai alapon, Fuchs Albert szerint. Tanár: Sarlay.

10. Természetrajz.

I. oszt. het. 2 óra: emlősök, rovarok, (Dorner szerint.) Tanár: Dlhányi.

II. oszt. hetenk. 2 óra: madarak, hüllők, halak; utóbb: növénytan (kézikönyv: Dorner.) Tanár: Szemián Dániel.

III. oszt. het. 2 óra: I. félév: ásványtan (Dorner szerint.) Tanár: Koren. II. félév: a physika vegyészeti része. Tanár: Szendi.

V. oszt. het. 2 óra: Ásványtan rövid vegytannal, geognosia. Tanf. amahoz Dörneré. Tanár: Szendi.

VI. oszt. het. 2 óra: I. félév: állattani rendszer, (tanf. Mihálka,) Tanár: Szendi. II. félév: növénytani rendszer (Mihalka sz.) Tanár: Koren.

11. Szépirás.

Hetenk. 1 óra a 3 alsóbb osztályban. Tanárok: Lányi és Szemián Dán., részben 1 melléktanitó a népt. praeparandisták közül.

b) Előadások a bölcsészet-theol. I. tanfolyamon.

1. Bevezetés az ó-szövetség könyveibe, hetenk. 2 óra. Tanár: Zsilinszky.
2. A theologia encyclopaediája, hetenk. 2 óra. Tanár: Zsilinszky.
3. Ujszövetség-magyarázat Kicska tanár alatt, még pedig:
   α. világositva s fejtegetve magyar nyelven hetenk. 2 órában;
   β. összekötve szláv bibliai nyelvben való gyakorlással, hetenk. 2 óra.

Jegyzet. Utóbbi csak azokat, de azokat igenis, kötelezi, kiket erre jövendőjök utal, s kiknek elez van kellő nyelvismereti előzményük.

4. A héber nyelv elemei. Hetenk. 2 óra. Tanár: Lányi.
5. Irály, még pedig 1 óra magyar, tanár: Benka;
   1 óra szláv, tanár: Kicska;
   1 óra latin, tanár: Kicska.

Utóbbi kötelező azokra nézve, kiknél a nyelvismereti alapok nem hiányzanak.
6. Bölcsészet-történelem, hetenkint 2 óra. Tanár: Benka.
7. Természetjog hetenk. 2 óra. Tanár: Benka.
8. Neveléstan hetenk. 2 óra. Tanár: Benka.
9. Erkölcstan I. félévben hetenk. 2 óra. Tanár: Lányi.
10. Metaphysika II. félévben hetenk. 2 óra. Tanár: Lányi.

C) Részben- kötelező tanulmányok.

1. Néptanitóságra előkészitő dolgok.

Ezek a VII. VIII. és theol. osztály e pályára szándékozó ifjaival következőképp vitettek Benka Gyula képző- tanár által:

a) a katechetika, gyakorlatokkal, tartva hetenk. 2 órában, az e pályára készülő theologiai hallgatókkal, kikhez önkényt csatlakoztak a többiek.

b) A nevelés-tanitástant, és oskolaismét a VIII.- és IX.-beli készülődők közösen hallgaták a theol. tanfolyamban.

c) VII. VIII.- és theol. osztályuak közül a haladottabbak egyházi zenét elmélettel tanultak hetenk. 5 órában; a többiek három órában a zene elemeit.

Jegyzet: ugyane c) alatti zeneórák, itt az összefüggés folytán és mint kötelező órák emlittetvén, alább előkerülnek (lásd: D. 1.) a zeneiskola czime alatt is, kivéve a 2 elmélet órát.

2. Szláv nyelv.

Ez az algymnáziumban (kezdve a II-ik osztálylyal) minden ágost. hitv. evang. tanulónak, kire nézve az illető szülék akaratja kivételt nem tett, minden osztályban két-két heti órában Szemián Dániel és Koren István által, — a felgymnáziumban pedig oly ev. ifjaknak, kik az illető egyházkerületek terén egyházi pályára készülendők, két csapatban, 2 heti órában Kicska Dániel és Koren István által lőn előadva.

3. Előosztályi tanitás.

Ezt Balassovits magyar-német (II) olvasókönyve, továbbá a sárospataki kis magyarnyelvtan, magyarhoni történet, és földrajzi könyvecske, ugyanottani természetrajzocska (és szemléltető faliképek,) u. o. szenttörténetek, végre (ágost. evangelikusokra nézve) a Lutherkáté s egy kis énekkönyv használata mellett, 22 heti órában, Mocskónyi Ágost vivé.

4. Gymnastika.

Jó időben minden oly algymnáziumi tanulóval, kinél orvosi vélemény nem ellenzé. Tanár: Mocskónyi.

D) Kötelezetlen v. mellékintézeti tanulmányok.

1. Zeneiskola.

Ennek 2 helyiségre osztott 8 zongorája mellett ezidén 9 tanulócsapat, négy-négy ifjuból álló, nyert tanitást három-három hetenkinti közórában Benka, Dlhányi, Kicska, Mihálfi, Mocskónyi tanároktól. Az egyházi zenét tanuló ifjak ehez többi közt a fúhangorát használák.

2. Dalárda.

Az ifjuságidalkar négyhangu éneklésben ugyszintén a kissebb énekkör kótaolvasásban és könnyebb darabok előadásában szokottan gyakoroltatott hetenk. 2 órán át. A na-

gyobbik dalárdát, melynek tagszáma a 100-at haladta, Chovan Zsiga egyh. karigazgató s Mihálfi Józsa tanár közösen vezeték. A kisebb énekiskola vezetője Krajcsovics Pál néptanitósági praeparandista volt. A dalárda, a közönség általános méltánylása mellett, több alkalommal hallatá magát; közvizsgakor pedig szokottan hangverseny alakjában tesz próbát.

3. A franczia nyelvet

felgymnáziumi vegyes tanulóknak Szendi tanár adá elé, hetenkinti 4 órában.

4. A rajztanitást

3 tanfolyamra osztott szép számu tanulókkal ezidén is Lányi és Zsilinszky tanárok vivék, a föntebb nevezett 2 tanulónak segédkedése mellett.

5. Önképzőkör.

Ez a 3 felsőbb osztály tanulóiból alakulva, folyvást Zsilinszky tanár elnöklete alatt, képzé tagjait magyar dolgozatokban, szavalásban és kölcsönös birálgatásban. Ez idén titkár vala Wieszner Boldizsár, pénztárnok Haviár Dániel, zsengeszerkesztő Góbi Imre, könyvtárnok Hatos Gusztáv. —

A kör, némely tagjai zsengedolgozatának a közönség előtti fölmutathatása végett, jun. 31-kén egy szerény „örömünnepet“ rendezett, mely is a hallgatóságtól méltánylatban részesült.

III.
A tanszergyüjtemények ez évi gyarapodása.

A) A könyvtár

e tanévben következőkkel lön gyarapitva, még pedig:

1. Vásárlat utján

régebben rendelt nagyobb munkák folytatékain kivül:

Reguly A. hagyományai I köt., a m.-tudós társ. megbizásából kiadta Hunfalvy Pál; Grimm regék a görög-római őskorból; Schmidt Grundlinien der Metaphysik; Oeser's Weltgeschichte; Brehm Thierleben; Groszmann histor. Wörterbuch; Griesinger die Jesuiten Somody, a teremtés, angolból; Assmann Handbuch der allg. Geschihte; Ulrici Gott in der Natur; Marx Chorschule; Konecny Wörterbuch d. böhm. Sprachl., Griesinger Mysterien des Vatican's; Junghännl Sammlung; Bocsor magyar történ., Vertler történelmi adatok; David Humme, the history of England; M. Tullii Ciceronis opera omn. editio Lambini cum notis D. Godofredi Lugduni 1588.; Fra Paolo Sarpi histoire du concile de Trente, a Amsterdam 1544.; — Historisch-Geograph. Handwörterbuch.; — Gyulai P. Vörösmarty élete, Hunfalvy János, a magyar birodalom természetr. viszonyainak leirása; Lateinisch-deutsch-böhmisches Taschenwörterb. Prag. — W. E. Weber klassische Alterthumskunde. Ezekhez járulnak következő folyóiratok: „Zeitschrift für das Gymnasialwesen im Auftr. des Berlinischen Gymnasial-Vereins von Jakobs und Rühle.“ „Berliner Blätter für Schule u. Erziehung,“ és „Monatliche Correspondenz.“ — „Mittheilungen aus Justus Perthes geogr. Anstalt.“ — „Globus von Karl Andree.“ „Budapesti szemle.“ „Ballagi protestans lapja.“ „Sárospataki füzetek.“ „Uj korszak.“ „Magyarország és a nagyvilág.“ „Képes világ.“

2. Ajándékul:

1., A nagytekintetü Magyar tudományos Akademia kegyéből:

A m. t. Akademia évkönyvei 2—10;
Régi magyar nyelvemlékek 1—4;
Nyelvtudományi pályamunkák 1—3:
Természettud. pályam. 1—4;
Történettud. pályam. 1—2;
Philosoph. pályam. I—3;
Törvénytud. pályam. 1—2;
Mathem. pályam. 1;
Tudománytár 1834—39. 1842—43.
Gegő Moldvai telepek.
Magyar László utazása.

Magyar László levelei.
Vállas — felsőbb egyenletek.
Kazinczy eredeti munkái.
Mocsi elmélk. a physiologia és psych. körében.
A magyar ny. rendszere.
Nyelvtudom. értesitő 1—2.
Philosophiai „ 1—4.
Mathematikai „ 1—4.
Magyar tájszótár.
Nyelvtudományi közlemények 1—3.
Mathematikai „ 1—3.
Archaeol. „ 1—4.
Statistikai „ 1—6.
Képatlasz.
Monumenta hist. hung. dipl.
Monumenta Scriptorum rer. h.
Török magyarhoni tört. emlékek.
Magyar történelmi tár.
Érdy, viaszos lapok.
Magyar levelestár.
Knauz N., országos tanács és országgyülések története 1445—1452.
Márkfi, codex graecus.
Mátray magyar énekek dallama.
Stoczek, utasitás meteor. észleletekre.
Fábián, finn nyelvtan.
Hunfalvy Pál, finn olvasmányok.
Vámbéry, Abuska.
Kazinczy Ferencz és kora.
Babbage, Logarithmen.
Brassai, logika.
Szalay, lélektan.
Szabó, magyaritás a természettud.
Kis Károly, a Strategia elvei.
Hunyadi utolsó hadjárata.
Vass: iskolázás az Árpád korszak alatt.
Német-magyar zsebszótár.
Raumer — Horváth, Lengyelhon bukása.
Ovid átváltozásai.
„ levelei.
Hradnai: számolási segéd.
Horatius levelei.
Cuvier — Vajda állattország.
Toldy: emlékbeszéd gr. Teleki Józs. felett.
Almanach 1861—1865.
A magyar nyelv szótára füzet 1—13.
Petényi hátrahagyott munkái.
Jegyzőköny.

2., Ntiszt. Pecz Gyula lelkész és főisk. tanácsnok urtól összes 104 kötetnyi különféle, többnyire tudományos értékü könyv.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

3., A cs. k. birodalmi földtani társulattól az ő évkönyvei.
4., T. Imre Sándor debreczeni tanár urtól 1 pl. az általa irt ily czimü munkából: „A magyar irodalom és nyelv rövid története."
5., T. Bedrich József szemlaki lelkész urtól 3 értékes nyelvtani munka.
6., „ Szontágh Dániel urtól „Iglói és Zabari Szontágh nemzetség származási története oklevelekkel."
7., T. Bonyhay Benjámin urtól: „Zakkariásnak a pápa titkos iródeákjának Rómából költ levelei."
8., A nagymélt. m. k. Helytartóságtól: Magyarország müvelési ágak szerinti terjedelme.
9., T. Lampel Róbert kiadó urtól:
Schubert, a természett. elemei.
Hindy, Sallustii opera szótárral.
Hauke, egyetemes földirati tankönyv.
Riedl, német gyakorló- s olvasókönyv.
Močnik, számtan algymn. számára.
10., T. Hartleben Adolf urtól: Lutter Nándor, mennyiségtan a középtanodák alsóbb oszt. számára.
11., T. Dlhányi Zs. tanártól: Vachott S. versei.
12., „ dr. Barra István urtól az ő 1841-ben kiadott „Növénytaná"-ból 1 példány.
13., „ Több társintézetektől: nyomtatott programmok.
14., Özv. Vajda-Chovánné urhölgytől: Engel's, Geschichte des ungarischen Reiches.
A felsorolt becses ajándékokért nyilvános köszönetet mondunk.

B) Történeti gyüjtemények.

I. **A földrajzi taneszközök** gyüjteménye vásárlat utján ezekkel lőn szaporitva:
Szkrzeszevszky Magyarország térképe vászonra.
Stülpnagel Schulwandkarte v. Deutschland.
„ „ „ Europa.
Tóth Szent István kor. tart. orsz. térképe.
Smith „Karte der vereinigten Staaten" vászonra. Amerika egészben.
Ezekhez járult ajándékul Justhus Perthes földirati intézetétől: Menke, orbis antiqui descriptio, edit. IV-a.

II. **A pénzgyüjteményt** szives ajándékaikkal szaporitották:
T. Zlinszky István urad. tiszt. 8 db. ezüst- s 14 db. rézzel, — (köztük több értékes római és régi magyar darab van, e vidéken lelve.)
T. Koller Gábor urad. tiszt. 1 ezüst Hadriánnal, L. Szénásról.
„ Benczur János helybeli kereskedő ur 1 Teleki László-féle diszes emlékpénzzel tokban; továbbá 20 vegyes ezüst- és 10 réz pénzzel.
T. Szuchánszky György ur Nagylakról 1 db. arannyal.
„ Petrovics Soma theologus ur 5 db. ezüsttel (római.)
„ Marcsek István helyb. kereskedő ur 14 réz és 2 ez. dbbal.
„ Kocsis Pál mérnök ur 1 db. franczia resp. rézp.
„ Frankó János egyh. gondnok ur 4 ezüst, 14 db. rézp.
„ Tóth Lajos sz.-andrási tanitó ur 1 db. rézp.
„ Mikolay Mihály főisk. gondnok ur „ „ „
„ Boskovicz Ignác tánczművész ur 1 db. török rézp.

Azonkivül ajándékoztak következő tanulók:

2 db ezüst	és	3 db	rézpénzt	Fábry Károly.
2 „	„	„ 1	„ „	Klein Samu.
2 „	„	„ —	„ „	Steinhardt Mózsé.
1 „	„	„ —	„ „	Nagy Sándor.
2 „	„	„ —	„ „	Moldoványi Aurél.
— „	„	„ 5	„ „	Paulovics György és János.
1 „	„	„ —	„ „	Nagy Sándor.
— „	„	„ 2	„ „	Bartnay Károly.
— „	„	„ 1	„ „	Bedrich Lajos.
— „	„	„ 1	„ „	Kanka János.
— „	„	„ 1	„ „	Opauszky Gábor.
1 „	„	„ —	„ „	Nagy Sándor.
1 „	„	„ 27	„ „	több I. oszt. tanuló.

Egyéb régiségekül ajándékozott:

Jánosy János helyb. kereskedő ur egy 1549-ből való ezüst pecsétgyűrűt (félhold, csillag, daru.)

Mikolay Mihály gondnok ur 1 régi gyűrűt.

III. **A történeti arczkép gyüjteményt** a t. Zsilinszky Mihály tanár ur elnöklete alatt létező önképző-kör gyarapitotta Vajda Péter életnagyságu — olajba-festett szép arczképével, s ennek a könyvtárbani felfüggesztését dicsversekkel ünneplé.

C) Természettudományi muzéum.

1. **A természetrajzi gyüjteményhez** megszereztettek: Schreiber's grosse Wandtafeln der Naturgeschichte.

T. Sinkovicz Stephania urhölgy ajándékul hozott egy nagy darab cseppkövet az aggteleki barlangból.

2. **A physikai tár** gyarapitására vásároltattak: Szivó és nyomó szivattyu-minták üvegből. Foucault ingakészlete. Tapadási korongok fémből. Emeltyűkészlet. Készlet az ék magyarázatához. Lejtőkészlet. Készlet a csavarhoz. U. a. erőparallelogrammhoz. Térdgépkészlet. Hengerkerékkészlet. Szétbontható üvegszem. Varázslámpa. Összetett górcső. Fénytalálkozási tükör.

IV.

TÁPDA.

Dlhányi ephorus jelentése.

A szerint, amint ezt tavalyi programmunk 34- és 35-ik lapjain tüzetesebben eléadtuk, tápintézetünk 2-féle ellátást szolgáltat az ifjuságnak.

1. **Alumneumi** étkezésben ez idén részt vett 174 ifju, kik közül

40 frtnyi dijt *) fizető			volt	12.
24	„	„	„ „	63.
20	„	„	„ „	57.
féldijmentes			„ „	22.
egészen ingyenes			„ „	20.
			Összeg	**174.**

2. **Az esti konviktusban** részt vettek 31-en, még pedig, az élelmi czikkek jutányosságához képest, 32 frtról 30-ra leszállitott évi dij mellett.

Köszönettel följegyezzük: tápdai ifjuságunkat nehány gyöngéd érzésü barátai ezidén is megvendégelék. Ezt tevék: nagytiszt. Haviár Dániel esperes ur, nt. Jancsovics István lelkész ur, Zsilinszky Mihály tanár, egy-egy, — Tatay István ig. tanár 2 izben.

*) Ezt vagyonosbak fizetik.

V.

Az 186⁵|₆-ra beirott főiskolai tanulók névsora.

A.) Bölcsészet-theol. tanfolyam.

1. Első évek.

1. Braun Endre, ág. hitv. ev. M.-Berény, Békés m.
2. Jeszenszky Dezső, ág. h. ev., Ujvidék, Bács m.
3. Krajcsovics Pál, ág. h. ev., Szarvas, Békés m.*)
4. Oravecz János, ág. h. ev., Szarvas, Békés m.
5. Rohoska István. ág. h. ev., Szarvas, Békés m.*)
6. Rohoska Mihály, ág. h. ev., Szarvas, Békés m.
7. Sinkovicz Pál, ág. h. ev., Szarvas, Békés m.
8. Szomora Tivadar, ág. h. ev. Gyoma, Békés m.*)
9. Wieszner Boldizsár, ág. h. ev. Kis-Mányok, Tolna m.

B.) Gymnásium.

2. VIII. osztály.

1. Bakay Sándor, ág. h. ev., Szarvas, Békés m.
2. Boros Mihály, ág. h. ev., „ „ *)
3. Büchler Ignácz, Mózes-vall. „ „
4. Czinkoczky Márton, ág. h. ev., Szarvas Békés m.
5. Deák Simon, Mózes-vall. Zenta, Bácsmegye.
6. Dorth Mátyás, ág. h. ev., Uj-Verbász, Bács m.
7. Draskóczy István, ág. h. ev. Dengeleg, Nográdm.
8. Fabriczy János, ág. h. ev. Barisa, Bács m.
9. Galambos György, ág. h. ev. Pozsony.
10. Góbi Imre, ág. h. ev. Bajj, Biharmegye.
11. Hatos Gusztáv, ág. h. ev. Mohács, Baranya m.
12. Haviár Dániel, ág. h. ev. Szarvas, Békés m.
13. Hittig Lajos, ág. h. ev. Kölesd, Tolnamegye.
14. Humenyik Samu, ág. h. ev. Szarvas.
15. Junkuncz Sándor, ág. h. ev. Gyönk, Tolna m.
16. Kanka János, ág. h. ev. Zólyom, Zólyom m. *)
17. Kiss Lajos, helv. h. ev., Öcsöd, Békés m.
18. Knothy Géza, ág. h. ev. Jám, Krassómegye.
19. Kohn Ignácz, Mózses-vall. B.-Csaba, Békés m.
20. Kuthy Lajos, ág. h. ev. Szarvas.
21. Kvasz Sándor, ág. h. ev. B.-Csaba. Békésmegye.
22. Láng Károly, ág. h. ev. „ „
23. Masznyik János, ág. h. ev. Tisza-Földvár, Hevesmegye. †
24. Mokry Károly, ág. h. ev. Kis-Sztapár, Bácsm.
25. Molitórisz Ede, ág. h. ev., Szarvas. *)
26. Molitórisz József, ág. h. ev., Ambrózfalva, Csanádmegye.
27. Omaszta Elek, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
28. Povázsai Máté, ág. h. ev., „ „ *)
29. Pribelszky Károly, ág. h. ev., Szarvas, „ *)
30. Reuss József, ág. h. ev. Petrovácz, Bácsm.
31. Schwarz Jakab, Mózes-vall. Szarvas.
32. Simkovicz Mihály, ág. h. ev. Szarvas.
33. Steiner Albert, Mózes-vall. Endrőd, Békésm.
34. Steiner Samu, Mózes-vall. Szarvas.
35. Szeberényi József, ág. h. ev. B.-Csaba, Békésm.
36. Szlovák Pali, ág. h. ev. Szarvas.
37. Szucsu Béla, g. keleti, B.-Csaba, Békésm.
38. Till József, ág. h. ev., Szill, Somogym.
39. Vadányi Viktor, r. kath. Szemlak, Aradm.
40. Varságh Gusztáv, ág. h. ev. Gyula, Békésm.
41. Weisz Lipót, Mózes-vall. B.-Csaba, Békésm.
42. Zvarinyi Sándor, ág. h. ev. Uj-Verbász, Bácsm.

3. VII. osztály.

1. Andrássy Jenő, ág. h. ev. P. Sáp, Hevesmegye.
2. Bakay Gyula, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
3. Bohus Pál, ág. hitv. ev. T.-Földvár, Hevesm.
4. Csizmadia László, helv. hitv. ev. Czegléd, Pestm.
5. Davidovics Mihály, g. keleti, Szentes, Csongrádm.
6. Endreffy János, ág. hitv. ev. B.-Csaba, Békésm.
7. Frenyó Pál, ág. hitv. ev. P. Haraszt, Nódrádm.
8. Gécs János, ág. h. ev. B.-Csaba, Békesm.
9. Gottztág Lajos, ág. h. ev. Orosháza, Békésm.
10. Haasz Samu, Mózes-vall. Rózsahegy, Liptóm.
11. Hesz Mihály, ág. hitv. ev. Hidas, Baranyam.
12. Horeczky Flóris, ág. hitv. ev. P. Vasad, Pestm.
13. Hranyiczky Károly, r. kath, Szarvas, Békésm.
14. Juhász Sándor, helv. hitv. ev. H.-M.-Vásárhely, Csongrádmegye.
15. Osko Kapitány Géza, ág. h. ev. Bottyán, Pestm.
16. Kicska Mór, ág. hitv. ev. Szarvas, Békésm.
17. Knar Albert, ág. h. ev. Mekényes, Baranyamegye, magántanuló.
18. Knieszner Lajos, ág. hitv. ev. Szarvas, Békésm.
19. Koricsánszky Imre, ág. h. ev. B.-Csaba, Békésm.
20. Krnák Mihály, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
21. Lukácsik János, ág. h. év. Szarvas, Békésm.
22. Marhauser Imre, ág. h. ev. Börzsöny, Tolnam.
23. Micsinay János István, ág. hitv. ev. Hévizgyörk, Pestmegye.
24. Mikolay Mihály, ág. hitv. ev. Szarvas, Békésm.

*) Tanitóságra készül.

25. Molnár Péter, ág. h. ev. N.-Várád, Biharm.
26. Omaszta Gyula, ág. h. ev. B.-Csaba, Békésm.
27. Petőfi Zoltán, r. kath. P.-Csákó, Békésmegye, tanév vége előtt eltávozott.
28. Póth Radó, ág. h. ev. Bonyhád, Tolnam.
29. Povázsay Mihály, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
30. Quirszfeld Emil, ág. h. ev. Cservenka, Bácsm.
31. Raksányi Béla, ág. h. ev. Kis-Kőrös, Pestm.
32. Rékássy Mátyás, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
33. Ritzel János, ág. h. ev. Bonyhád, Tolnam.
34. Ruppert János, ág. h. ev. Szárazd, Tolnam.
35. Serbán György, g. keleti. Nagylak, Aradmegye.
36. Serbán Tivadar, g. keleti. „ „
37. Sipos Sándor, helv. hitv. ev. Szarvas, Békésm.
38. Schöpf Gyula, ág. hitv. ev. Ecsény, Somogym.
39. Schvalm György, ág. h. ev. Verbász, Bácsm.
40. Straub József, ág. h. ev. Hatvan, Hevesmegye évközben haza ment.
41. Supkégel István, ág. h. ev. Orosháza, Békésm.
42. Szalay Imre, ág. h. ev. Kis-Kőrös, Pestm.
43. Székács Lajos, ág. h. ev. Orosháza, Békésm.
44. Sziráczky Pál, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
45. Sztúra Szabbasz, g. keleti, Liget, Temesm.
46. Thúry Endre, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
47. Zsilinszky Mihály, ág. h. ev. B.-Csaba, Békésm.

4. VI. osztály.

1. Bakay Gyula, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
2. Balassa Lajos, ág. h. ev., Szentes, Csongrádm.
3. Baltazár Viktor, r. kath., Szarvas, Békésm. évk. kilépett.
4. Bedrich Lajos, helv. h. ev., Szemlak, Aradm.
5. Benczur Frigyes, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
6. Boros Kálmán, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
7. Csepregi György, ág. h. ev., Csaba, Békésm.
8. Csimponeriu Szilárd, g. keleti, Ferenczfalva, Krassóm.
9. Droppa Gyula, ág. h. ev., Csaba, Békésm.
10. Freitag György, ág. h. ev., Pest.
11. Glazner Soma, Mózes-vall., T. Sz. Márton, Turóczm.
12. Gottstag Sándor, ág. h. ev., Orosháza, Békésm.
13. Grünwald János, ág. h. ev., Bikács, Tolnam.
14. Horváth Béla, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
15. Kalocsa Lajos, helv. h. ev., Gyoma, Békésm.
16. Kirch János, ág. h. ev., Majos, Tolnam.
17. Kirchner Henrik, ág. h. ev., Bonyhád, Tolnam.
18. Kliment Endre, ág. h. ev., Csaba, Békésm.
19. Knothy Gyula, ág. h. ev., Jám, Krassóm.
20. Kollár János, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
21. Kúthy Elek, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
22. Laukó Mátyás, ág. h. ev., Tót-Komlós, Békésm.
23. Lenhárdt Gyula, r. kath., Nagy-Lak, Csanádm.
24. Mácsánszky János, ág. h. ev., Szarvas, Békésm. évközb. eltáv.
25. Mojzsik Lajos, ág. h. ev., Szarvas, Békés m.
26. Nikolajevics Gergely, g. keleti, Liget, Temesm.
27. Petrovszky József, r. kath., Csaba, Békésm.
28. Polgár János, ág. h. ev., Gyönk, Tolnam.
29. Práznovszky Ferencz, r. kath., Orosháza, Békésm.
30. Reisz Simon, Mózes-vall., Csaba, Békésm.
31. Réthy Elek, ág. h. ev., Csaba, Békésm.
32. Ruttkay Sándor, ág. h. ev., Ecser, Pestm.
33. Saskó István, ág. h. ev., Brezova, Nyitram.
34. Sulcz Károly, ág. h. ev., Szentes, Csongrádm.
35. Szalczer Sándor, ág. h. ev., Makó, Csanádm.
36. Szeberényi Vilmos, ág. h. ev., Pápa, Veszprémm.
37. Toffler Jónás, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
38. Tomcsányi József, ág. h. ev., Orosháza, Békésm.
39. Torkos László, ág. h. ev., Orosháza, Békésm.
40. Weinberger Samu, Mózes-vall., Déva-Ványa, Hevesm.
41. Weisz Bernát, Mózes-vall., Csaba, Békésm.
42. Zajácz Endre, ág. h. ev., Csaba, Békésm.

5. V-ik osztály.

1. Antalik Endre, ág. h. ev., B. Csaba, Békésm. †
2. Argyelán József, gör. keleti, Kétegyháza, Békésmegye.
3. Argyelán Miklós, gör. keleti, Kétegyháza, Békésmegye.
4. Arndt János, ág. h. ev., Bonyhád, Tolnam.
5. Bakay László, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
6. Bakay Péter, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
7. Boczkó István, ág. h. ev., Tisza-Földvár, Hevesm.
8. Bohus Károly, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
9. Bolla Mihály, ág. h. ev., Puszta-Földvár. Csanádmegye.
10. Braun József, ág. h. ev., M.-Berény, Békésm.
11. Braun Mihály, ág. h. ev., M.-Berény, Békésm.
12. Chovan Pál, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
13. Csirák Gyula, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
14. Deutsch Gyula, Mózes-vall., T.-Szele, Pestm.
15. Deutsch Zsigmond, Mózes-vall., Makó, Csanádm.
16. Endreffy Béla, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
17. Fábry Károly, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
18. Florek Győző, rom. kath., Sz. András, Békésm.
19. Florek László, rom. kath., Sz. András, Békésm.
20. Forster Antal, ág. h. ev., Bonyhád, Tolnam.
21. Frankó Mihály, rom. kath., Szarvas, Békésm.
22. Hegedűs Mihály, rom. kath., T.-Szajor, Hevesm.
23. Institorisz István, ág. h. ev., Arad, Aradm.
24. Jancsovics Emil, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
25. Kádár Gyula, ág. h. ev., K.-Zombor, Torontálm.
26. Klein Miksa, Mózes-vall., T. Szele, Pestm.
27. Klein Vilmos, Mózes-vall., Öcsöd, Békésm.
28. Kocsiszky János, ág. h. ev. B.-Csaba, Békésm.
29. Kóhn Lipót, Mózes-vall., B.-Csaba, Békésm.
30. Krcsmárik Károly, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
31. Kudron István, ág. h. ev., K. Kőrös, Pestm.
32. Kúthy István, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
33. Launer Lajos, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
34. Lövy Antal, Mózes-vall., B.-Csaba, Békésm.
35. Lövy Pál, Mózes-vall., B.-Csaba, Békésm.
36. Nagy Szilárd, helv. h. ev., Révbér, Pestm.

37. Novák Lajos, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
38. Pesthy Endre, ág. h. ev., Uzd, Tolnam.
39. Reiner Béla, Mózes-vall., B.-Csaba, Békésm.
40. Ribianszky Gyula, róm. kath. Szarvas, Békésm.
41. Safáry Gyula, ág. h. ev. K.-Kőrös, Pestm.
42. Sápszky György, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
43. Sípos Soma, helv. h. ev., Szarvas, Békésm.
44. Strasser Mór, Mózes-vall., Endrőd, Békésm.
45. Such Lajos, ág. h. ev., B. Csaba, Békésm.
46. Szirony János, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
47. Szklenka Dani, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
48. Topliczky Gyula, ág. h. ev.. K.-Körös, Pestm.
49. Tompa Gyula, róm. kath. Czibakháza, Hevesm.
50. Trébitsch Jakab, Mózes-vall., Alberti, Pestm.
51. Ujfaludszky Mihály, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
52. Urszinyi Pál, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
53. Vallandt Károly, ág. h. ev., Rácz-Kozár, Baranyam.
54. Vertics Lajos, róm. kath., Nagylak, Csanádm.
55. Vidovszky Gyula, ág. h. ev., B.-Csaba, Békésm.
56. Zvarinyi Gyula, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.

6. IV. osztály.

1. Adámi Mihál, ág. h. ev. Szarvas.
2. Adler Adolf, Mózes-vall. „
3. Ambrózy Béla, ág. h. ev. „
4. Bárány Ferencz, r. kath. „
5. Benczur Sándor, ág. h. ev. „
6. Blaskó József, ág. h. ev., Öcsöd, Békésm.
7. Bornstein Adolf, Mózes-vall. Szarvas. Magánt.
8. Bozsidar Mihál, g. keleti, Batonya, Csanádm.
9. Bukovinszky Mihál, ág. h. ev., Szarvas.
10. Chovan Kálmán, ág. h. ev. „
11. Dajcsensmid Pál, ág. h. ev. „
12. Danko Samu, ág. h. ev. Petrovácz, Bácsm.
13. Deutsch Samu, Mózes vall., Abony, Pestm.
14. Dinnyés Jakab, helv. hitv. ev., Irsa, Pestm.
15. Dlhányi Béla, ág. hitv. ev., Szarvas.
16. Doleschall János, r. kath., „
17. Figura Lajos, ág. h. ev., Csaba, Békésm.
18. Freitag János, ág. h. ev. Apatelek, Aradm.
19. Hajas Lajos, r. kath., Szarvas.
20. Horváth István, ág. h. ev. Szarvas, évk. kilépett.
21. Hugyecz Aladár, ág. h. ev. Gyula, Békésm.
22. Hungerleider Adolf, Mózes vall. Szarvas.
23. Huszerl Samu, Mózes vall., Szarvas.
24. Jancsovics Pál, ág. h. ev. „
25 Jankó Bálint, ág. h. ev., Orosháza, Békésm.
26. Kalocsa István, helv. h. ev. Gyoma, Békésm.
27. Kovács Lajos, ág. h. ev., T.-Komlós, Csanádm.
28. Kovalcsik István, ág. h. ev. Orosháza, Békésm.
29. Kristoffy János, ág. h. ev., Szarvas.
30. Kutlik Samu, ág. h. ev. Bánhegyes.
31. Lestyán Pál, ev. h. ág. M.-Berény, Békésm.
32. Liptay György, r. kath., Szarvas.
33. Lusztig Jakab, Mózes vall., Szarvas.
34. Mihálfi Gusztáv, ág. h. ev., Szarvas.
35. Nyemecz János, „ „ „ M.-Berény, Békésm.
36. Omaszta Béla, ág. h. ev., T.-Komlós, Csanádm.
27. Réthy Károly, ág. h. ev., Szarvas.
38. Réthy László, ág. h. ev. Arad város.
39. Steinhardt Mózsé, Mózes vall., Makó, Csanádm.
40. Szabó Ferencz, helv. h. ev. T.-Földvár, Hevesm.
41. Szauer Ferencz, ág. h. ev., Cservenka, Bácsm.
42. Szendrei József, helv. h. ev., Gyoma, Békésm.
43. Thúry Sándor, ág. h. ev., Szarvas.
44. Tussiak György, ág. h. ev., Szarvas.
45. Veres József, ág. h. ev., Orosháza, Békésm.
46. Weber János, ág. h. ev., Istvánfalva, Torontálm.
47. Weidman Gerzon, Mózes vall., Bajom, Biharm.
48. Závodszky Károly, ág. h. ev., Czegléd, Pestm.
49. Zvarinyi János, ág. h. ev. Szarvas.

7. III. osztály.

1. Alt Miksa, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
2. Bakay Géza, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
3. Benczúr Lajos, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
4. Berger József, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
5. Blattner Armin, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
6. Boros Pál, ág. hitv. ev. Szarvas, Békésm.
7. Breier Ignácz, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
8. Brenngartner Henrik, r. kath., Szarvas, Békésm.
9. Chrenka Dániel, ág. hitv. ev., T.-Komlós, Békésm.
10. Chriszt Mihály, ág. hitv. ev., Gyoma, Békésm.
11. Cornéli Sándor, r. kath., Öcsöd, Békésm.
12. Cserneczky Gyula, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
13. Deli Lajos, r. kath., Martfű p., Hevesm.
14. Elefant László, ág. hitv. ev., Czegléd, Pestm.
15. Engl Jakab, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
16. Fischer Mór, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
17. Frankó László, r. kath. „ „
18. Grimm Ignácz, Mózes-vall., „ „
19. Grimm Mór, Mózes-vall., „ „
20. Izsák Ödön, róm. kath. Szarvas, Békésm., évk. kilépett.
21. Kászonyi János, ág. hitv. ev., Aradváros.
22. Kis Mihály, ág. hitv. ev. Szarvas, Békésm.
23. Klein Ignácz, Mózes-vall., „ „
24. Klein Samu, „ „ „ „
25. Klinghammer Antal, r. kath., Szarvas, Békésm.
26. Laszip János, ág. hitv. ev., Czegléd, Pestm.,
27. Masznyik Lajos, ág. h. ev., T.-Földvár, Hevesm.
28. Melich Pál, ág. h. ev., Szarvas, Békésm. évk. kilépett.
29. Mikolay István, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
30. Mojzsik János, ág. h. ev., „ „
31. Moravcsik József, ág. h. ev., „ „
32. Najman Samu, ág. h. ev., „ „
33. Opavszky Gábor, ág. h. ev., „ „
34. Pollák Henrik, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
35. Polónyi Károly, ág. h. ev. Szarvas, Békésmegye, évk. kilépett.
36. Rablóczky Pál. helv. h. ev., Szarvas, Békésm.
37. Réthy Viktor, ág. h. ev., Aradváros.
38. Schlőgl Pál, r. kath. Batonya, Csanádm.
39. Stern Ignácz, Mózes vall., Szarvas, Békésm.

40. Straub Ágoston, ág. h. ev., Hatvan, Hevesm.
41. Sváb Károly. helv. h. ev., Öcsöd, Békésm.
42. Szuchanszky György, ág. h. ev. Nagylak, Csanád megye.
43. Szucsu Aurél, g. keleti., Kétegyháza, Békésm.
44. Szucsu Péter, g. keleti., „ „
45. Torkos István, ág. h. ev., Orosháza, Békésm.
46. Vitéz Lajos, ág. h. ev., „ „
47. Wagner Henrik, ág. h. ev. Cservenka, Bácsm.
48. Werkner Mihály, Mózes-vall. M.-Túr, Hevesm.

8. II-ik osztály.

1. Bárány Ödön, r. kath., Szarvas, Békésm.
2. Barna János, ág. hitv. ev., Mező-Berény, Békésm.
3. Bartholomeidesz Géza, ág. hitv. ev., Nagylak, Csanádm.
4. Bartók Imre, helv. hitv. ev., Gyula, Békésm.
5. Bedrich János, helv. h. ev., Szemlak, Aradm.
6. Breuer Móricz, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
7. Czizmadia Pál, ág. hitv. ev., Tót-Komlós, Csanádm.
8. Csősz György, g. keleti, Nagylak, Csanádm.
9. Dancs Ferencz, ág. hitv. ev., Beodra, Torontálm.
10. Érlaky János, r. kath., Lőkösháza, Aradm.
11. Geiringer József, Mózes-vall., Pitvaros, Csanádm.
12. Grosz Ignácz, Mózes-vall., Tisza-Füred, Hevesm.
13. Hankovszky Sándor, ág. h. ev., Makó, Csanádm.
14. Hegedűs Mihály, ág. hitv. ev., Mező-Berény, Békésm.
15. Hirsch Sándor, Mózes-vall., Nagy-Abony, Pestm.
16. Hlavács Gyula, ág. hitv. ev., Istvánfalva, Temesm.
17. Ilovszky Pál, ág. hitv. ev., Makó, Csanádm.
18. Jancsovics József, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
19. Járossy Pál, ág. hitv. ev., Tót-Aradácz, Torontálm.
20. Jeszenszky János, ág, hitv. ev., Fibis, Temesm.
21. Joannovics Sándor, g. keleti, Monostor, Temesm.
22. Kemény Dezső, ág. h. ev., Maglód, Pestm.
23. Kemény Lajos, ág. h. ev., „ „
24. Kemény Pál, ág. h. ev., Mező-Berény, Békésm.
25. Kicsin György, g. keleti, Nagylak, Csanádm.
26. Konyecsni István, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
27. Kosztra Lajos, ág. h. ev. Ambrózfalva, Csanádm.
28. Krcsmárik Pál, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
29. Lengyel Sándor, r. kath. Szarvas, Békésm.
30. Lestyán Dani, ág, h. ev., Mező-Berény, Békésm.
31. Liptay József, r. kath., Szarvas, Békésm.
32. Lukesch István, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
33. Medveczky József, r. kath. Szarvas, Békésm.
34. Mocskónyi Károly, ág. h. ev. Tápió-Szele, Pestm.
35. Münnich Endre, ág. h. ev. Mező-Berény, Békésm.
36. Nagy Imre, ág. h. ev. Tót-Komlós, Csanádm.
37. Nikolajevics József, g. keleti, Liget, Temesm.
38. Ocsovszky Géza, ág. h. ev. Makó, Csanádm.
39. Paulovics György, ág. h. ev., Féregyháza, Temesmegye.
40. Paulovics István, ág. h. ev., Féregyháza, Temesmegye.
41. Pekarik Endre, ág. h. ev., Tápio-Szele, Pestm. †
42. Placsko Pál, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
43. Polónyi József, ág. h. h. ev. Szarvas, Békésm.
44. Reiszmann Adolf, Mózes-vall. Szarvas, Békésm.
45. Réthy János, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
46. Révész Benedek, helv. h. ev., Öcsöd, Békésm.
47. Salacz László, r. kath. Endrőd, Békésm.
48. Sarlay Pál, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
49. Schwarz Bernát, Mózes vall., Szarvas, Békésm
50. Solcz Ferencz, r. kath. Déva-Ványa, Hevesm.
51. Soltész Dezső, ág. h. ev. Tót-Komlós, Csanádm
52. Stefanovics Géza, r. kath., Csanád, Csanádm.
53. Stein János, r. kath., Szarvas, Békésm.
54. Steiner Bernát, Mózes-vall. Endrőd, Békésm.
55. Steiner János, Mózes-vall. Szarvas, Békésm.
56. Szebegyinszky János, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
57. Szebegyinszky Márton, ág. h. ev. „ „
58. Szlovák Jenő, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
59. Sztura György, g. keleti, Liget, Temesm.
60. Tausz Simon, Mózes-vall. Kun-Szent-Márton, Nagy-Kunság.
61. Télessy József, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
62. Weisz Móricz, Mózes-vall. Szarvas, Békésm.
63. Wildmann Péter, ág. h. ev., Fibis, Temesm.
64. Zsoldos Pál, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.

9. I-sö osztály.

1. Akimás Uros, g. keleti, Sajtin, Csanádm.
2. Ambrózi László, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
3. Bartnai Károly, r. kath., Szarvas, Békésm.
4. Bignio István, r. kath., Batonya, Csanádm.
5. Blasko István, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
6. Blumberg Henrik, Mózes-vall., Pátró, Somogym.
7. Böttger János, ág. hitv. ev., M.-Berény, Békésm.
8. Braun Ignácz, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
9. Braun Sándor, „ „ „ „
10. Büchler Adolf, „ „ Ó-Buda, Pestm.
11. Büchler Mór, „ „ Szarvas, Békésm.
12. Csirák János, ág. hitv. ev., „ „
13. Deli Zsigmond, r. kath., Martfű-puszta, Szolnokm.
14. Deutsch Armin, Mózes-vall., Szarvas, Békésm.
15. Fischer Lajos, „ „ Öcsöd, Békésm.
16. Fórschner Ignácz, „ „ „ „
17. Füchsl Adolf, „ „ Szarvas, Békésm.
18. Gerhát Mihály, ág. hitv. ev., „ „
19. Hacker Miksa, Mózes-vall., Öcsöd, Békésm.
20. Hajas István, r. kath., Szarvas, Békésm.
21. Harr Pál, ág. hitv. ev., Kiskér, Bácsm.
22. Henczely Lajos, ág. hitv. ev., Nagy-Szénás, Békésm.
23. Holiczer Antal, r. kath., Szarvas, Békésm.
24. Horváth Gyula, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
25. Hugyecz Oszkár, ág. hitv. ev., Gyula, Békésm.
26. Illés Gyula, ág. h. ev., Lajos-Szállás, Csongrádm.
27. Illés Jenő, ág. h. ev., Lajos-Szállás, Csongrádm.
28. Izsák Ákos, r. kath., Szarvas, Békésm.
29. Jersza Dániel, r. kath., Szarvas, Békésm. évk. kilépett.

30. Kasnyik Pál, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
31. Kászonyi Lajos, ág. hitv. ev., Ó-Arad, Aradm.
32. Klein Miksa, Mózes-vall, Kőtelek, Hevesm.
33. Kollár Lajos, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
34. Kondacs István, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
35. Kontúr Gyula, r. kath., „ „
36. Kotorács Mladen, g. keleti, Szemlak, Aradm.
37. Krainer Gábor, r. kath., Szarvas, Békésm.
38. Krebsz József, r. kath., „ „ évk. kilépett.
39. Lévi Sándor, Mózes-vall., Nagy-Szénás, Békésm.
40. Lipták Lajos, ág. hitv. ev., Péczel, Pestm.
41. Litauszky György, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
42. Litauszky Mihály, ág. hitv. ev., „ „
43. Melján György, ág. hitv. ev., „ „
44. Mezei Fülöp, Mózes-vall., Dévaványa, Hevesm.
45. Moldoványi Aurél, r. kath. Gyula, Békésm.
46. Nagy Sándor, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
47. Nyácsik Samu, ág. hitv. ev., „ „
48. Nitsch Károly, ág. hitv. ev., Szt.-Márton, Nagy-Kunság.
49. Paulovics János, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
50. Pecsenya Pál, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
51. Pimiller Ferencz, r. kath. Csákó-puszta, Békésmegye, évk. kilépett.
52. Pokorny László, r. kath. Szarvas, Békésm.
53. Pollák Ignácz, Mózes-vall. Szarvas, „
54. Prievara István, ág. h. ev. „ „
55. Rácz Mihály, ág. h. ev. „ „
56. Réthy Sándor, ág. h. ev. „ „
57. Salac Géza, r. kath. Endrőd, „
58. Sárkány György, ág. h. ev., Szarvas „
59. Sarlai József, ág. h. ev., Szarvas „
60. Sinkovic Mihály, ág. h. ev., Szarvas, Békésmegye, évk. kilépett.
61. Subert Emil, Mózes-vall. Szarvas, Békésm.
62. Szebegyinszky János, ág. h. ev., Szarvas, Békésmegye, évk. kilépett.
63. Szebeni Antal, r. kath. Endrőd, Békésmegye.
64. Szrnka György, ág. h. ev. Szarvas, „
65. Sztraka László, r. kath. Szarvas, „
66. Szucsu Gyula, g. keleti, Kétegyháza, Békésm.
67. Szvoboda Gergely, r. kath. Csépa, Hevesm.
68. Thúri György, ág. h. ev. Szarvas, Békésm.
69. Tóth János, ág. h. ev. „ „
70. Vacha József, r. kath. „ „
71. Vainrich Vilmos, ág. ev. Sz.-Miklós, Torontálm.
72. Varga Béla, r. kath., Endrőd, „
73. Vasservogl Ignácz, Mózes-vall. M.-Berény, Békésmegye.
74. Ventilla György, g. keleti, Gyula, Békésm.
75. Viskovics Ignácz, r. kath., Szarvas, „
76. Zuberec Lajos, ág. h. ev., Szarvas, „
77. Zűsz Gyula, Mózes-vall., Szarvas, „

10. Elöosztály.

1. Baginyi Pál, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
2. Bakay János, „ „ „ „ „
3. Baranyi György, ág. hitv. ev., N.-Czernya, Torontálm.
4. Benczúr Gyula, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
5. Dlhányi Zsigmond, ág. h. ev., Szarvas, Békésm.
6. Frecska Pál, ág. hitv. ev., Törtel, Pestm.
7. Jánovszky Gyula, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
8. Kemény József, r. kath., „ „
9. Laudisz György, ág. hitv. ev., „ „
10. Lukesch Lajos, „ „ „ „ „
11. Plavecz Jenő, „ „ „ „ „
12. Pohl Kálmán, „ „ „ „ „
13. Sarlay János, „ „ „ „ „
14. Sinkovics István, „ „ „ „ „
15. Sváby Géza, r. kath. D. Ványa, Hevesm.
16. Tatay István, ág. hitv. ev., Görbő, Tolnam.
17. Timár József, r. kath., Szarvas, Békésm.
18. Túri Ferencz, ág. hitv. ev., Szarvas, Békésm.
19. Vacha Gusztáv, r. kath., „ „

VI.

A főiskola népességének áttekintése 186⁵|₆-ban.

Osztály	Vallás szerint					Osztály szerint
	ág. h. ev.	helv. h. ev.	r. kath.	g. keleti	Mózes-vall.	
Előosztály	15	—	4	—	—	19
I.	38	—	19	4	16	77
II.	36	3	10	5	10	64
III.	24	2	7	2	13	48
IV.	32	4	4	1	8	49
V.	35	2	7	2	10	56
VI.	29	2	4	2	5	42
VII.	37	3	2	4	1	47
VIII.	32	1	1	1	7	42
IX.	9	—	—	—	—	9
Összesen	287	17	58	21	70	453

VII.

A főiskola jótevői s kiosztott jótétei 186⁵|₆-ban.

Midőn e cim alatt az intézet évenkinti jótevőiről s barátairól a hála hangján megemlékezni el nem mulasztjuk: kétségtelenül nem csupán a tanoda, hanem az ezt föntartó és igazgató békési ág. hitv. evang. esperesség érzelmének is kifejezést adunk.

Tanodánk nemes barátaitól ezidén leginkább a könyvtárnak jutottak olyszerü adományok, melyeket itt, hálás emlékezetre, följegyeznünk illendő dolog. E tételek közt főbb helyet a magyar tudományos akademia ajándéka foglal, nem kevesebb mint 160 kötetre rugó, s merőben értékes munkákkal gazdagitván könyvtárunkat. (Lásd fennebb III. A. 2.)

Ámde közintézetek diszlése, különösen szellemi életükben, nemcsak pénzbeli vagy pénzérő adományok, hanem erkölcsi kedvezmények által is elébbre vitetik, melyekben azok — állásra s lélekre magas pártfogóktól részesülnek. S ily szempontból kedves kötelességnek érezzük, e helyütt feljegyezni méltóságos Wenkheim Béla báró urnak, Békés-megye köztiszteletü főispánjának, minden hazafias jó törekvések e lovagias méltánylójának, a mult ősszel főiskolánknál tett nyájas látogatását; mennyiben ez egy tudományos intézet beléletének minden ágaira kiterjedő figyelemről s avatottságról fényes tanuságot tőn, egyszersmind az elismerés jeleivel és buzditás szavával férfiak s ifjak hangulatában jótékonyan emelő hatást hagya hátra. — Ide tartozik érintenünk a biztos kilátásba helyzett szerencsét, miszerint ezidén a magyarországi ágostai hitv. evangelikusok egyetemes fő-felügyelője — Tót-Prónai és Blatniczai báró Prónay Gábor ur ő Nagyméltósága, főtisztelendő dr. Székács József Superintendens, nagyságos Dessewffy Ottó kerületi főfelügyelő, ugyszintén nagytiszt. Haviár Dániel főesperes és méltóságos báró Podmaniczky Frigyes felügyelő — uraink diszteljes együttlétében, a szarvasi főiskolát fogja meglátogatni. E látogatás napjául ő Nagyméltósága által folyó jun. 25-e van kitüzve.

Tanoda s ifjuság helybeli nemes keblü barátai közül nem hagyható részünkről elismerő köszönet nélkül a város főorvosa, dr. Télessy József ur, a folytonos, szeretetteljes fáradozásért, mellyel annyi évek óta tápdai ifjúságunk betegjeit ingyen orvosolni sziveskedik.

És „prima dicte mihi, summa dicende Camena“, — köszönet Méltóságos Bolza István gróf urnak már csak azon kegyért is, melynél fogva saját diszes „Anna-ligetét“ ifjuságunknak májusünnepi mulatóhelyül ezidén is átengedni méltóztatott.

A segélyző és serkentő adományok, melyeket az iskola osztott ki nevendékei közt, 3 cim alá foglalhatók: tápdai jótétek, szorgalomdíjak, jutalmak.

1. Tápdai jótétek.

Ezek számát s mennyiségét fennebb, IV. alatt, az ephorusi jelentésből kivehetni s azért itt külön nem soroljuk fel.

Jegyzet: E cim alatt helyén látom érinteni azt a jótékony gondoskodást, mellyel a helybeli izraelita község a szegény izr. tanulókat gyámolitja. Ugyanis az 186⁴/₅-iki tanévben 17, a lefolyt 186⁵/₆-iki tanévben pedig 24 szegényebb Mózes-vallásu tanuló nyert helybeli izraelita polgárok házainál egész étkezést ingyen.

2. Szorgalomdijak.

a) Teleki-Roth-Johanna-féle stipendiumot ifjaink közül 7-en kaptak: Wieszner Boldizsár theol., Czinkoczky Márton, Dorth Mátyás, Fabriczy János, Góbi Imre, Hittig Lajos, Szlovák Pál, a VIII. osztályból.

b) A 2 Boczkó-Daniel-díj (mindenik 24 ft.) egyike Láng Károly, másika Sinkovicz Mihál — VIII. oszt. tanulóknak jutott.

c) Az Urszinyi Andor-féle (25 ft.) dijt Till József VIII. oszt. nyerte.

d) A Beischlag-Töltéssy Sámuel-féle díj (30 ft.) Povázsay Mihály VII. oszt. ifjunak itéltetett. E stipendium az idén osztatott először.

e) A bányakerületi 105 ftnyi díjösszeg, kor- és érdem-arányozta részletekben, következők közt lőn kiosztva:

VII. oszt. Krnák Mihály, Marhauser Imre, Ritzel János, Ruppert János, Schwalm György, Sziráczky Pál.

VI. oszt. Bedrich Lajos, Benczur Frigyes, Polgár János, Ruttkay Sándor, Szalczer Nándor, Szeberényi Vilmos, Zajácz Endre.

V. oszt. Arndt János, Bolla Mihály, Sáfáry Gyula, Urszinyi Pál.

IV. oszt. Ambrózy Béla, Deutschenschmid Pál, Figura Lajos, Freitág János, Kovácsik István, Sauer Ferencz, Závodszky Károly.

III. oszt. Cserneczky Gyula, Chrenka Dániel, Laszip János, Moraucsik József, Opauszky Gábor.

II. oszt. Lukesch István, Révész Benedek.

I. oszt. Ambrózy László.

3. Jutalmak.

Magyar és latin dolgozatok méltány[1]atául a VIII. osztályban Góbi Imrének és Steiner Samunak egy-egy körmöczi arany osztatott, egy ifjuságbaráttól.

A VI. osztályt illető „Endre-aranyt," ez évben először, Ruttkay Sándor kapta szorgalmasb irályzásaért. Az „Endre-arany" eredete iránt merithető felvilágositás végett utalunk rövid közleményünkre, melyet tavalyi értesitőnk 41-ik lapján a jeles Debreczeni Endre alapitványáról adánk.

T. Dancs Béla jegyző ur ezévi ezüst tallérjával Haas Samu VII. osztályb. tanuló lőn serkentve.

VIII.

Évzáró vizsgák s tanévnyitás.

A tanévet záró különféle vizsgálatokról a közönséget külön nyomtatott előterv által már korábban értesitettük. E szerint a 8 gymn. és 1 theol. philos. osztállyal jun. 13-tól 23-áig részletesb szigorlatok tartatnak ily rendben:

Junius 13. I. oszt. latin, III. történ. V. math. VI. latin, VII. latin, VIII. német.
„ 14. II. latin, IV. magyar, VI. történ., VII. görög, VIII. görög. IX. bölcsész. története s észjog.
„ 15. I. magyar, III. latin, V. magyar, VI. math. VII. magyar, VIII. magyar, IX. héber.
„ 16. II. növénytan, IV. latin, V. latin, VII. logika, VIII. physika, IX. isagogé és theol. encycl.
„ 17, Csapatok szerint zenevizsga.
„ 18. I. földrajz, III. német, IV physika, V. ásványt, VI. magyar, VIII. latin.
„ 19. II. magyar, IV. math. VI. görög, VII. math. VIII. lélektan, IX. egyházjog és irály.
„ 20. I. számt. III. magyar, V. görög, VI. növényt. VIII. történ. IX. ujszövets. magyarázata.
„ 21. II. számt. IV. történ. V. tört. VII. német, IX. tanitástan s oskolaisme.
„ 22. I. állattan, II. történ. III. math. VI. német, IX. metaphys.
„ 23. II. német, III. természett. IV. német, V. német, VII. történ.

Junius 24. ő Nagyméltóságának az egyetemes Felügyelő urnak érkezési — s 25-ke voltaképi látogatási napja.

Ugyancsak jun. 25-ke közvizsga, egyszersmind a tanév zárnapja. — Az előosztály vizsgája 26-án lesz.

A még 25-én megkezdendő érettségi szóbeli vizsga jun. 26-ik s következő napjain fog főtisztelendő dr. Székács József superintendens ur elnöklete alatt véghezmenni.

A magánvizsgák jun. végivel vagy jul. elején tartatnak, kivéve ha valakinek halaszték engedtetik augusztus végéig.

Az $186^{6}/_{7}$-iki tanév szintén pontosan szeptember elején, mint az ág. h. evang. tanodákra egyetemleg megszabott időben, fog megnyittatni, s ez érdekben a pótló és fölvételi vizsgák, nemkülönben a beirás, s az iskolai illetmények beszedése az igazgatónál, a tápdába és esti közétkezésre fölvétetés és befizetés Dlhányi Zsigmond ephorusnál, még augusztus 30-án kezdődni.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

— E 112 S

186 J/66